

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра філософії та економічної теорії

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
ДИСЦИПЛІНИ
„РЕЛІГІЄЗНАВСТВО”
ЗА ВИМОГАМИ
КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ
для студентів денної та заочної форми навчання

Рівне-2008

ББК 86.39 (4Укр)
Ш-95

Шугаєва Л.М. Навчально-методичний комплекс дисципліни „РЕЛІГІЄЗНАВСТВО” (за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу) для студентів денної та заочної форми навчання. – Рівне: РДГУ, 2008. – 54 с.

Укладач:

Шугаєва Л.М. – доктор філософських наук, професор кафедри філософії та економічної теорії Рівненського державного гуманітарного університету

Рецензенти:

Закович М.М. – доктор філософських наук, професор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова;

Шамсутдинова-Лебедюк Т.Н. – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та економічної теорії Рівненського державного гуманітарного університету

Відповідальний за випуск:

Заглинська Л.В. – завідувач кафедри філософії та економічної теорії Рівненського державного гуманітарного університету

Затверджено кафедрою філософії та економічної теорії Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 2 від 29.10.2008 р.

Рекомендовано до друку навчально-методичною Радою РДГУ, протокол № 2 від 12.11.2008 р.

ЗМІСТ

Структура програми навчальної дисципліни „Релігієзнавство”	4
Зміст курсу „Релігієзнавство”	8
Плани лекцій для студентів денної форми навчання	14
Плани лекцій для студентів заочної форми навчання	16
Плани семінарських занять для студентів денної форми навчання	17
Питання та завдання для самостійного контролю знань	24
Тести до тем навчальної дисципліни	30
Форми контролю знань	46
Завдання для індивідуальної роботи	48
Питання для підсумкового модульного контролю знань	49
Структура кредитно-модульного оцінювання	52

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „РЕЛІГІЄЗНАВСТВО”

Опис предмета навчальної дисципліни

Курс – 3 Семестр – 5 Підготовка (бакалаврів)	Напрямок Освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів: національних – 0,5; ECTS – 1; Модулів – 3; Загальна кількість – 54	0203 „Гуманітарні науки” Бакалавр Спеціальність 6.020302 „Історія”	Обов’язкова: Рік підготовки: 3 Лекції: 18 годин Практичні: 6 годин Самостійної роботи: 30 годин Форма підсумкового контролю: залік

Релігієзнавство – комплексна і відносно самостійна галузь знання, яка сформувалася на початку 19 ст., хоча відповідні йому знання накопичувалися упродовж попередніх століть. Релігієзнавство конституювалося на стику загальної і соціальної філософії, історії філософії, соціології, антропології, психології, лінгвістики, всезагальної історії, етнології, археології та інших наук.

Сучасне академічне релігієзнавство є багатодисциплінарною сферою гуманітарного знання. Дисциплінарними системами академічного релігієзнавства є філософія релігії, феноменологія релігії, соціологія релігії, психологія релігії, історія релігії, історіософія релігії, герменевтика релігії, порівняльне релігієзнавство.

Предмет курсу. „Релігієзнавство” як навчально-освітня дисципліна вивчає закономірності, виникнення, розвитку і функціонування релігії, її структуру, різні компоненти та історичні типи, а також особливості релігійної свідомості, релігійної віри, релігійної догматики, релігійного культу, функцій релігії, визначення місця і ролі релігії в системі культури, характеристики її зв’язків з філософією, наукою, мораллю, мистецтвом, політикою, правом тощо.

Відтак, предметом релігієзнавства в широкому його аспекті є функціональність релігії у трьох формах – **віроповчальній, обрядовій та організаційній.**

МЕТА КУРСУ „РЕЛІГІЄЗНАВСТВО”:

– ознайомити студентів з основами релігієзнавства, базовими поняттями його дисциплінарної системи, релігієзнавчими концепціями, які розкривають сутність і функціональність релігії в минулому і сучасному світі;

– опанування понятійно-категоріальним апаратом релігії;

– дати студентам необхідний мінімум знань про сутнісні особливості, структуру, функціональність релігії як суспільно-історичного феномена і водночас культурне і духовне явище;

– допомогти студентам орієнтуватися у широкому розмаїтті сучасних релігійних течій, неорелігій, поза віросповідних езотеричних об’єднань, щоб зрозуміти їх світоглядну сутність та ідеологічну спрямованість;

– сформуванню релігієзнавчий мінімум правових знань про конституційні принципи свободи совісті, державно-церковних відносин, правове поле діяльності релігійних організацій в Україні;

– ознайомити студентів з міжнародними законодавчими актами стосовно свободи совісті, релігії, віросповідання, які сприяють гуманізації, демократизації суспільства та євро інтеграції;

– сприяти студентам в оволодінні професійною культурою працівників туристської сфери з урахуванням особливостей релігійного туризму.

ЗАВДАННЯ КУРСУ: сформувати у студентів цілісне світоглядне уявлення про релігію як суспільно-історичний, культурний і духовний феномен, про базові поняття академічного релігієзнавства, структуру релігієзнавства, сутнісні особливості розвитку і еволюції релігії.

Важливим завданням є зрозуміння студентами трансформаційних процесів, які відбуваються в сучасних релігіях, зокрема християнстві, відображення в них консервативних і модерністських тенденцій (пошуки шляхів і форм оновлення, інтеграція теології і філософської соціальної думки, концепції синтезу науки і релігії, обновленські спроби здолати розрив між церквою і сучасною культурою).

Надзавданням курсу є стимулювання студента до об’єктивного аналізу кризових явищ у сучасному релігійному житті, зокрема політизації релігії, еволюції соціально-політичних

орієнтації і діяльності релігійних організацій, ставлення різних релігій до глобалізації та глобальних проблем сучасності.

В результаті вивчення курсу студент повинен знати:

– об'єкт, предмет, сутність, особливості, структуру і функціональність релігії;

– класифікацію релігії за рівнями її історичного розвитку і за етнічною ознакою, а також основи віровчення, ідеологію, культ, характерні риси світових, національних релігій, новітніх релігій, поза віросповідних езотеричних об'єднань, сайєнтологічних рухів, сатанізму, які за роки незалежності проникли в Україну і намагаються справляти свій вплив на молоде покоління;

– міжнародні релігійні центри, релігійні організації та їх участь в екуменічному, миротворчому, екологічному, гуманітарному русі;

– основні положення Конституції України, українського законодавства про свободу совісті, релігійні організації, державно-церковні відносини.

В результаті вивчення курсу студент повинен вміти:

– формувати власну світоглядну позицію у ставленні до релігії, церкви, богослов'я, національної духовної культури, її цінностей;

– розрізняти особливості й спрямованість конфесійної діяльності різних релігійних організацій, щоб належним чином оцінювати ті заходи, які спрямовані на відродження духовної культури української нації, на суспільний діалог і співробітництво віруючих різних релігій, віруючих і невіруючих в ім'я побудови демократичного громадянського суспільства. І водночас застосовувати упереджувальні профілактичні заходи, вести роз'яснювальну роботу з метою недопущення і подолання політизації релігії, релігійного екстремізму і фанатизму, протидіяти використанню релігії для розпалювання міжнаціональної, расової, міжконфесійної ворожнечі, посяганню на права і свободи людини.

МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ: лекції, дискусії у групі під час семінарських занять, самостійне опрацювання студентами літератури, написання контрольних робіт, завдань, тестування, бліц-опитування, підсумковий залік.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО ПРЕДМЕТУ
„РЕЛІГІЄЗНАВСТВО”

МОДУЛЬ 1

№ з\п	Змістовний модуль	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1.	Предмет і структура, основні поняття і категорії релігієзнавства	2		
2.	Національні релігії	2		4

МОДУЛЬ 2

3.	Буддизм – перша світова релігія	2		
4.	Християнство: виникнення, становлення і розвиток як світової релігії	2	2	2
5.	Біблія – Священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка			4
6.	Християнство в Україні: особливості прийняття і становлення, основні віхи історії	2	2	4
7.	Течії християнства: православ'я, католицизм, протестантизм	2		4
8.	Іслам	2	2	4

МОДУЛЬ 3

9.	Нові релігійні течії та організації в Україні	2		4
10.	Українське законодавство про свободу совісті і державно-церковні відносини	2		4
ВСЬОГО ГОДИН		18	6	30
ВСЬОГО: 54 ГОДИНИ				

ЗМІСТ КУРСУ „РЕЛІГІЄЗНАВСТВО”

Тема 1. Предмет і структура, основні поняття і категорії „Релігієзнавства”

Виникнення та становлення релігієзнавства як окремої галузі знань, Засновники та видатні дослідники проблем релігієзнавства. **Визначення сутності релігії:** теологічні (конфесійні), філософські й соціологічні, біологічні і психологічні, етнологічні концепції і підходи до вивчення релігії. **Основні напрями академічного релігієзнавства:** історія і теорія релігії, соціологія релігії, психологія релігії, феноменологія релігії, антропологія релігії, етнологія релігії. **Основні типи наукових та богословських теорій походження релігії:** міфологічна, анімістична, психологічна, прамонотеїстична.

Основні поняття і категорії релігієзнавства. Класифікація релігії за рівнем її історичного розвитку: ранні релігійні вірування, політеїзм, генотеїзм, монотеїзм. Класифікація релігії за етнічною ознакою: родо-плем'яні релігії, ранні національно-державні релігії, пізні національні релігії, світові релігії. Рівні релігійної свідомості. Релігійний культ та його історичні форми. Особливості віри в надприродне. Функції релігії. Основні принципи релігієзнавства як науки і навчальної дисципліни.

Тема 2 Національні релігії

Релігія народів Малої Азії і Східного Середземномор'я. Релігія стародавнього Дворіччя. Релігійно-філософська система стародавнього Єгипту. Релігія античної Греції. Стародавня римська релігія. Елінізація римської релігії. Виникнення культу імператора.

Релігії Індії. Брахманізм: віровчення і культ. Індуїзм: віровчення, культ, основні напрями індуїзму. Джайнізм: етика і спосіб життя джайнів. Сикхизм: особливості виникнення, віровчення, культ. Релігійно-політична та філософська система сикхизму.

Релігії Китаю. Конфуціанство як соціально-етичне вчення. Даосизм як філософська доктрина. Релігійний даосизм. Релігійний синкретизм в Китаї.

Синтоїзм – японська національна релігія. Витоки і синкретизація синтоїзму. Ребусинто – „шлях буддизму в синтоїзм”. Тенноїзм як центр державного синто. Кризовий

характер синтоїзму після Другої світової війни і сучасне відродження синтоїцизму.

Іудаїзм – монотейстична релігія, поширена серед євреїв. Виникнення і становлення культу Яхве. Біблейська теорія Ізраїля. Філософські й релігійно-політичні відгалуження іудаїзму. Іудаїзм в сучасному Ізраїлі. Іудаїзм в Україні: історія і сучасний стан.

Тема 3. Біблія – священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка

Старий Заповіт: головна ідея, основні сюжети, структура книг. Доісторичні книги, історичні книги, книги повчальні, поетичні, філософські, пророчі книги Старого Заповіту.

Новий Заповіт – основа християнства. Структура книг. Процес канонізації поширених у II-IV ст. книг Нового Заповіту. Апокрифічні книги. Євангельський образ Ісуса Христа. Пауліністична і петроністична ідеї Нового Заповіту. Порядок виникнення книг Нового Заповіту.

Біблія в історії і культурі України. Переклади і практичне застосування Біблії в Україні: учительні євангелії, толкові апостоли, толкові Псалтири, Остромирова Євангелія, Пересопницька Євангелія, Острозька Біблія, переклад Біблії П.Куліша, І.Нечуй-Левицького, переклади І.Огієнка і І.Хоменка, переклади Біблії Українським Біблійним товариством.

Збережені стародавні манускрипти Біблії: Синайський, Безанський, Вашингтонський.

Тема 4. Буддизм – перша світова релігія

Витоки й історія становлення буддизму. Віровчення або філософія просвітлення. Течії буддизму. Культ буддизму. Релігійні особливості поширення буддизму. Етика буддизму. Священні книги буддизму. Питання про достовірність джерел і засновника буддизму. Буддизм в Україні.

Тема 5. Християнство.

Виникнення, становлення і розвиток як світової релігії

Витоки християнства і місце виникнення. Євангельський образ Ісуса Христа як засновника християнства.

Особливості первісного християнства: іудеохристиянство, первісні християни жили спільним життям, період актуальної есхатології. Стадії розвитку християнства: іудеохристиянство,

стадія актуальної есхатології, стадія пристосовництва, стадія інституціонального і догматичного оформлення. Від забороненої релігії до державної церкви Римської імперії. Особливості розвитку християнства на заході і сході Римської імперії. Вселенські собори. Христосологічні суперечки. Єресі. Розкол християнства. Науково-історична, філософська та релігійна оцінка християнства в контексті його двохтисячоліття.

Тема 6. Християнство в Україні:

особливості прийняття і становлення, основні віхи історії

Київське християнство. Особливості розвитку православної церкви у бездержавний період. Поділ Київської митрополії. Берестейська унія.

Кризовий характер православ'я і його ренесанс в Могилянську добу. Скасування Київської митрополії і уніфікація православної церкви в Україні за синодальними зразками. Оказення і уніфікація православ'я в Україні. Рух за відродження автокефалії Православної церкви в Україні. Релігія і церква в радянський період. Українська автокефальна православна церква і Українська греко-католицька церква: становлення, скасування, відродження. Кризовий стан і тенденції розвитку Православної церкви в незалежній Україні.

Тема 7. Течії християнства:

православ'я, католицизм, протестантизм.

Спільне і відмінне в догматиці, обрядах і організації православ'я і католицизму.

Історичні і культурологічні причини розколу християнства на православ'я і католицизм. Дві моделі державно-церковних відносин у західному і східному християнстві: папоцезаризм і цезаропапізм. П'ять догматичних різниць, які остаточно призвели до розколу християнства на православ'я і католицизм. Обрядово-культурні відмінності між православ'ям і католицизмом. Священне Писання і Священне передання – віросповідна основа православ'я. Християнський символ віри. Православні свята. Поділ православного духовенства на чорне і біле. Автокефальність церков вселенського православ'я.

Священне Письмо, переказ „отців церкви”, ухвали Вселенських соборів, енцикліки Римських пап – віросповідна

основа католицизму. Особливості католицького віровчення про „скарбницю (запас) добрих справ”, чистилище, філіокве і маріологію. Католицьке трактування християнських таїнств. Чотири ступеня священства і обов'язковість їх безшлюбності – цілібату. Роль Римського папи в католицькій церкві, його особливий статус як намісника Ісуса Христа на землі і спадкоємця апостола Петра. Держава-місто Ватикан, Святий Престол або Апостольський Престол, Римська курія – особливості, значення і функціонування. Католицьке чернецтво: чернечі громади і спеціальні ордени. Соціально-політична база Католицької церкви.

Римо-католицька церква в Україні: історія і сучасний стан.

Реформація. Ранній і пізній протестантизм. Особливості Реформації як суспільно-релігійного руху в умовах кризи феодалізму та становлення буржуазних відносин в Європі. Реформація як ідеологія нової суспільної формації в релігійному вираженні. Реформація як важливий чинник становлення в Європі національних культур, які звільнилися з-під влади середньовічної Священної Римської імперії. Вплив ідей Реформації на релігійно-церковне життя в Україні XVI-першій половині XVII ст.

Ранній протестантизм: лютеранство, кальвінізм, англіканство. Основні принципи протестантизму, сформульовані М.Лютером. Особливості утвердження лютеранства в Німеччині і скандинавських країнах: Данії, Норвегії, Швеції, Фінляндії. Віровчення, організація, культ лютеранства. Радикальне реформування церкви Ж.Кальвіном. Вчення про абсолютне визначення (приречення), мирське покликання і мирський аскетизм. Англіканство як „серединна течія” протестантизму між європейським континентальним протестантизмом і католицизмом. Особливості англіканства як державної церкви.

Диференціація раннього протестантизму: квакери, методисти, меноніти.

Пізній протестантизм: баптисти, адвентисти, свідки Єгови, п'ятидесятники. Пізній протестантизм в Україні: історія і сучасний стан.

Тема 8. Іслам

Витоки і географія поширення ісламу. Іслам як спосіб життя, ментальність, психологія, культура, політика, держава і право. Засновники ісламу. Мекканський і мединський періоди

становлення ісламу. Особливості віровчення і культу ісламу. Течії ісламу. Шійтські секти. Коран і Сунна – священні книги ісламу. Мусульманське право. Шаріат. Ісламський фундаменталізм. Іслам в Україні: історія і сучасний стан. Диференціації мережі ісламських громад в Україні. Центри ісламу в Україні: Духовне управління мусульман Криму, Духовне управління мусульман України, Духовний центр мусульман України. Незалежні мусульманські громади.

Тема 9. Нові релігійні течії та організації в Україні

Особливості та класифікація нових релігійних течій та організацій в Україні. ***Неохристиянські течії:*** Церква повного Євангелія, громади харизматичного напрямку, українська християнська євангельська церква, Союз церкви Божої в Україні, Церква Божа в пророцтвах, Церква живого Бога, Собор Церков України ХВС „Відкрита Біблія”, Новоапостольська церква, Церква Ісуса Христа святих останніх днів (мормони), Церква Христа та інші. ***Течії християнського коріння:*** Церква нового Єрусалиму, Зоресвітнє християнство: вільна релігія „Гаолан”, Армія спасіння, Церква останнього Заповіту (вісаріонівці). ***Східні релігійні течії:*** буддизм, Товариство свідомості Кріпшни, послідовники Саї-Баби, Всесвітня чиста релігія (сахаджа-йога), громади ведантистів, місія Чайтані, громади Шрі Чінмоя, інші орієнтамстські течії. ***Течії язичницької основи:*** українські язичники (рідновіри), Центр об’єднання релігійних громад рідновірів України, Рідна українська національна віра, Собор рідної української віри, інші організації язичників.

Причини виникнення і світоглядна характеристика нових релігійних течій та організацій. Становище в правовому полі України. Прогнози релігійних процесів в Україні.

Тема 10. Українське законодавство про свободу совісті і державно-церковні відносини

Боротьба за встановлення свободи совісті: історичний аспект. Українське законодавство про свободу совісті та державно-церковні відносини. Відповідність Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації” основним положенням міжнародних, зокрема європейських правових актів. Визначення і обґрунтування права на свободу совісті в

Конституції України. Фундаментальні положення українського законодавства: право на свободу совісті, рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії, відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави, відокремлення школи від церкви (релігійних організацій).

Рівність всіх релігій, віросповідань і релігійних організацій перед законом. Право юридичної особи релігійних організацій. Статути релігійних організацій. Реєстрація статутів релігійних організацій. Релігійна громада та її функції.

Закони України „Про альтернативну (невійськову) службу”, „Про освіту” в контексті гарантованої Конституцією України свободи совісті, відокремлення школи від церкви.

Міжнародні правові акти: „Загальна декларація прав людини”, „Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод”, „Міжнародний акт про громадянські і політичні права”, „Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань”, „Підсумковий документ віденської зустрічі представників держав-учасниць Ради з безпеки і співробітництва в Європі”, „Декларація про права осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних чи мовних меншин” – про свободу совісті, свободу релігії, свободу віросповідань.

ПЛАН ЛЕКЦІЙ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1. Предмет і структура, основні поняття і категорії релігієзнавства

1. Релігієзнавство як гуманітарна наука.
2. Основні поняття і категорії релігієзнавства.
3. Структура релігієзнавства.
4. Практична значимість курсу.

Тема 2. Національні релігії

1. Релігії Стародавнього світу й античності.
2. Національні релігії Індії.
3. Національні релігії Китаю і Японії.
4. Іудаїзм: історія і сучасний стан.
5. Іудаїзм в Україні.

Тема 3. Біблія – Священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка

1. Основна ідея, головні сюжети, структура книг Старого Заповіту.
2. Новий Заповіт – основа християнства.
3. Переклади Біблії.
4. Біблія в Україні.

Тема 4. Буддизм – перша світова релігія

1. Витоки і регіональні особливості поширення буддизму.
2. Основні поняття і категорії буддизму
3. Течії буддизму.
4. Віровчення, культ і етика буддизму.
5. Священні тексти буддизму.
6. Буддизм в сучасній Україні.

Тема 5. Християнство. Виникнення, становлення і розвиток як світової релігії

1. Особливості первісного християнства.
2. Євангельський образ Ісуса Христа.
3. Стадії розвитку християнства.
4. Особливості становлення християнства на заході і сході Римської імперії.
5. Розколи християнства.

Тема 6. Християнство в Україні: особливості прийняття і становлення, основні віхи історії

1. Київське християнство: витоки і становлення.
2. Православна церква в умовах бездержавності України.
3. Християнська церква в радянський період.
4. Сучасний стан християнських церков в Україні.

Тема 7. Течії християнства: православ'я, католицизм, протестантизм

1. Православ'я і католицизм: спільне і відмінне в догматиці, обрядовості і організації церков.
2. Реформація і Контрреформація. Ранній протестантизм.
3. Течії пізнього протестантизму.
4. Протестантизм в Україні.

Тема 8. Іслам

1. Витоки і особливості ісламу як світової релігії.
2. Особистість Мухаммада як засновника ісламу.
3. Мекканський і мединський періоди становлення ісламу. Особливості віровчення і культу ісламу як світової релігії.
4. Віровчення, культ, течії ісламу.
5. Коран і Сунна – священні книги ісламу.
6. Мусульманське право. Шаріат.
7. Іслам у сучасному світі.

Тема 9. Нові релігійні течії та організації в Україні

1. Неохристиянські течії.
2. Східні релігійні течії.
3. Течії язичницької основи.
4. Причини виникнення і світоглядна характеристика, особливості поширення неорелігій.
5. Правовий стан неорелігій в Україні.

Тема 10. Українське законодавство про свободу совісті і державно-церковні відносини

1. Українське законодавство про свободу совісті та державно-церковні відносини.
2. Конституція України про свободу совісті та державно-церковні відносини.

3. Відповідність українського законодавства міжнародним правовим актам про свободу совісті, релігії, віросповідання.
4. Фундаментальні положення Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації”.
5. Міжнародні правові акти релігієзнавчого значення.

ПЛАН ЛЕКЦІЙ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1. Предмет і структура, основні поняття і категорії релігієзнавства

1. Релігієзнавство як гуманітарна наука.
2. Структура релігієзнавства.
3. Основні поняття і категорії релігієзнавства.
4. Практична значимість курсу.

Тема 5. Християнство. Виникнення, становлення і розвиток як світової релігії

1. Особливості первісного християнства.
2. Євангельський образ Ісуса Христа.
3. Стадії розвитку християнства.
4. Особливості становлення християнства на заході і сході Римської імперії.
5. Розколи християнства.

Тема 8. Іслам

1. Витоки і особливості ісламу як світової релігії.
2. Особистість Мухаммада як засновника ісламу.
3. Мекканський і мединський періоди становлення ісламу. Особливості віровчення і культу ісламу як світової релігії.
4. Віровчення, культ, течії ісламу.
5. Коран і Сунна – священні книги ісламу.
6. Мусульманське право. Шаріат.
7. Іслам у сучасному світі.

Тема 10. Українське законодавство про свободу совісті і державно-церковні відносини

1. Конституція України про свободу совісті та державно-церковні відносини.

2. Відповідність українського законодавства міжнародним правовим актам про свободу совісті, релігії, віросповідання.

3. Фундаментальні положення Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації”.

4. Міжнародні правові акти релігієзнавчого значення.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Семінарське заняття 1

Тема 1. Предмет і структура, основні поняття і категорії релігієзнавства

1. Визначення поняття „релігія”.

2. Класифікація релігій за рівнем історичного розвитку та етнічною ознакою.

3. Релігійна свідомість, релігійний культ, релігійна віра, релігійна організація – складові релігійного комплексу.

4. Функції релігії.

Основні терміни і поняття: релігія, ранні релігійні вірування, фетишизм, тотемізм, анімізм, магія, родо-плем'яні релігії, ранні національно-державні релігії, пізні національні релігії, світові релігії, генотеїзм, монотеїзм, деїзм, політеїзм.

Література:

1. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К., 2004. – С. 9-30.

2. Колодний А.М. Основи релігієзнавства. – К., 2006. – С. 6-17.

3. Токарев С. Ранние формы религии. – М., 1990.

4. Академічне релігієзнавство / За ред. А.М. Колодного. – К., 2000.

5. Тайлор З. Первобытная культура. – М., 1989.

6. Релігієзнавчий словник / За ред. А.Колодного і Б.Ломовика. – К., 1996.

7. Яблоков И.Н. Основы религиоведения. – М., 1998.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Національні релігії

1. Особливості розвитку релігій Стародавнього світу й античності.

2. Релігійність в стародавній і сучасній Індії.
3. Національні релігії Китаю і Японії. Релігійний синтоїзм.
4. Іудейський монотеїзм.
5. Іудаїзм в Ізраїлі і Україні.

Основні терміни і поняття: ведична релігія, брахманізм, індуїзм, вішнуїзм, шіваїзм, джайнізм, сикхизм, ахімса, сансара, карма, Веди, конфуціанство, синтоїзм, синкретизм, державне синто, іудаїзм, Тора, реформований іудаїзм, консервативний іудаїзм, сіонізм, хасидизм.

Література:

1. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К., 2004. – С. 20-30.
2. Колодний А.М. Основи релігієзнавства. – К., 2006. – С. 34-43.
3. Академічне релігієзнавство / За ред. А.М. Колодного. – К, 2000. – Тема 12. – С. 343-365.
4. Филипович Л.О. Етнологія релігії. – К., 2000.
5. Васильєв Л. История религии Востока. – М., 1999.
6. Кривелев И. История религий. – Т. 2. – М., 1976.

Семінарське заняття 3

Тема 3. Біблія – Священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка

1. Договір Ягве з обраним єврейським народом - основна ідея Старого Заповіту.
2. Головні сюжети, структура книг Старого Заповіту.
3. Новий Заповіт – основа християнства.
4. Манускрипти, переклади Біблії.
5. Біблія в Україні.

Основні терміни і поняття: Біблія, Танах, Тора, Старий Заповіт, Новий Заповіт, Євангелія, Апокрифи, заповіт (договір) з Яхве, історичні, повчальні, поетичні, філософські, пророчі книги Старого Заповіту, Декалог, Яхве, Ізраїль, дім Якова, Іудея, структура книг Нового Заповіту, синоптичні Євангелії, послання, Апокаліпсис, Месія, Ісус Христос, Нагірна проповідь, паулінізм, петронізм, учительні Євангелії, Остромирова Євангелія, Пересопницька Євангелія, Острозька Біблія, переклад Біблії П.Куліша, І.Нечуй-Левицького, І.Пуллоя, переклади Біблії І.Огієнка, І.Хоменка, сучасні переклади Біблії, Синайський манускрипт, Олександрійський манускрипт, Ватиканський манускрипт.

Література:

1. Біблія. Книги Старого і Нового Заповіту.
2. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К., 2004. – С. 31-56.
3. Косидовський З. Оповіді євангелістів. – К., 1985.
4. Кривельов Й. Книга про Біблію. – К., 1965.
5. Гече Г. Библейские истории. – М., 1989.
6. Фрезер Д. Фольклор в Ветхом Завете. – М., 1990.
7. Церен С. Библейские холмы. – М., 1966.
8. Библейская энциклопедия. – М., 1991.
9. Біблійний довідник Галлея. – Торонто, 1985.

Семінарське заняття 4

Тема 4. Буддизм – перша світова релігія

1. Буддизм – „релігія без Бога”. Виникнення і географія поширення.
2. Філософія просвітництва, етика буддизму.
3. Основні течії буддизму та їх філософські, релігійні і психологічні особливості.
4. Тріпітака – священна книга буддизму
5. Буддизм в Україні.

Основні терміни і поняття: Будда, просвітлення, пробудження, Чотири благородні істини, Восьмирівневий шлях спасіння, сансара, карма, нірвана, архат, бодхисатва, Хінаяна, Махаяна, Варджаяна, ламаїзм, лама, Далай-лама, Панчен-лама, медитація, дхарма, ахімса, Тріпітака, Віная-пітака, Сутта-пітака, Абхидхарма-пітака, дзен-буддизм, йога.

Література:

1. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К., 2004. – С. 57-73.
2. Буддизм: Основи релігієзнавства / Под ред. И.Н.Яблокова. – М., 1998. – С. 143-152.
3. Академічне релігієзнавство / За ред. А.М. Колодного. – К., 2000. – Тема 13. – С. 368-371.
4. Баха Удда. Семь долин. – М., 1991.
5. Баха Удда. Современное слова. – М., 1991
6. Аллан В. Уотс. Путь дзэн. – К., 1993.

Семінарське заняття 5

Тема 5. Християнство. Виникнення, становлення і розвиток як світової релігії

1. Особливості первісного християнства.
2. Від забороненої релігії до державної церкви Римської імперії.
3. Стадії розвитку християнства.
4. Розколи християнства.

Основні терміни і поняття: іудеохристиянство, Месія, Ісус Христос, актуальна есхатологія, заповіді блаженства, стадія іудеохристиянства, стадія актуальної есхатології, стадія пристосовництва, стадія інституціонального і догматичного оформлення, державна релігія, Вселенські собори, Христологічні суперечки, ересі, аріанство, несторіанство, монофізитство, іконоборство, християнський символ віри, латинський обряд, грецький обряд, папоцезаризм, цезаропапізм, православ'я, католицизм, Реформація, протестантизм.

Література:

1. Євангелія. Книги Нового Заповіту.
2. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К., 2004. – С. 73-92.
3. Академічне релігієзнавство / За ред. А.М. Колодного. – К., 2000. – Тема 13. – С. 372-378.
4. Головащенко С. Історія християнства. – К., 1999.
5. Кекс З. Дорогами християнства. – М., 1995.
6. Поснов М. История Христианской Церкви. – М., 1994.
7. Янг Дж. Християнство. – М., 1998.
8. Косідовський З. Оповіді євангелістів. – К., 1985.
9. Свенцицкая И.С. Раннее христианство: страницы истории. – М., 1987.
10. Валько В. Первісне християнство. – Львів, 1997.

Семінарське заняття 6

Тема 7. Течії християнства: православ'я, католицизм, протестантизм

1. Православ'я і католицизм: спільне і відмінне в догматиці, обрядовості і організації церков.
2. Реформація. Особливості лютеранства, кальвінізму, англіканства.

3. Течії пізнього протестантизму.

4. Баптизм, адвентизм, свідки Єгови, п'ятидесятники в Україні: історія і сучасний стан.

Основні терміни і поняття: таїнства, Священне передання, вчення „отців церкви”, Вселенські собори, Християнський символ віри, Христологічні суперечки, ересі, примат Римського папи, інквізиція, індульгенції, чистилище, філіокве, маріологія, конклав, конфесія, літургія, секуляризація, вселенське православ'я, автокефалія, УПЦ, УПЦ Київського патріархату, УАПЦ УГКЦ, домініканці, єзуїти, кардинал, конфірмація, конгрегація, курія, легат, целібат, чорне і біле духовенство, Ватикан, Апостольська столиця, Римська курія, понтифік, нунцій, нунціатура, Реформація, Sola fide, Sola Scriptura, Sola gratia, ранній протестантизм, лютеранство, кальвінізм, англіканство, квакери, пізній протестантизм, баптисти, адвентизм, п'ятидесятники, свідки Єгови.

Література:

1. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К., 2004. – С. 73-92.

2. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. проф. А.Колодного і П.Яроцького. – К., 1999. – С. 339-418.

3. Історія релігії в Україні. Т.4. Католицизм / За ред. доктора філософських наук П.Яроцького – К., 2001.

4. Історія релігії в Україні. Т.5. Протестантизм в Україні. Ранній протестантизм. Баптизм / За ред. проф. П.Яроцького. – К., 2002.

5. Історія релігії в Україні. Т.6. Пізній протестантизм в Україні. Адвентизм, Свідки Єгови, п'ятидесятники / За ред. проф. П.Яроцького. – К., 2006.

6. Історія релігії в Україні. Т.10. Релігія і церква в незалежній Україні / За ред. проф. А.Колодного. – К., 2003.

Семінарське заняття 7

Тема 8. Іслам

1. Ідейні витоки і географія поширення ісламу.
2. Особистість Мухаммада – засновника ісламу.
3. Течії, віровчення і культ ісламу.
4. Мусульманське право. Шаріат.
5. Іслам в Україні: історія і сучасний стан.

Основні терміни і поняття: Мекка, Кааба, Медіна, Аллах, Мухаммад, Алі, Коран, Сунна, п'ять „стовпів віри”, Халіфат, халіфи, імамат, імами, шахада, салат, зак'ят, хадж, Нубуєва, Таухід, джихад, ураза байрам, рамадан байрам, п'ятниця, мечеть, хітан, завадж, джаназ, хариджити, сунніти, шійти, ісмаїліти, суфізм, ваххабізм, корені мусульманського права, шаріат, фікх, Духовне управління мусульман Криму, Духовне управління мусульман України, Духовний центр мусульман України.

Література:

1. Коран.
2. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К., 2004. – С. 135-166.
3. Академічне релігієзнавство / За ред. проф. А.М. Колодного – К., 2000. – Тема 13. –С. 379-385.
4. Історія релігії в Україні. Т.10. Релігія і церква в незалежній Україні / За ред. проф. А.Колодного. – К., 2003. – С. 229-244.
5. Климович Л. Книга о Коране. – М., 1985.
6. Крышелев И. История религий. – Т. 2. – М., 1976. – С. 140-290.
7. Ал Мадулі Абу. Принципи ісламу. – Львів, 1995.
8. Ат-Тантауи Али. Общее представление об исламе. – К., 2002.
9. Тероризм и религия. – М., 2005.

Семінарське заняття 8

Тема 9. Нові релігійні течії та організації в Україні

1. Причини виникнення неорелігій та їх поширення в Україні.
2. Неохристиянські течії.
3. Орієнталістські (східні) течії.
4. Синтетичні течії.
5. Позавіросповідні езотеричні об'єднання та сайєнтологічні рухи.
6. Сатанізм.

Основні терміни і поняття: неохристиянство, „Армія спасіння”. Церква Ісуса Христа святих останніх днів (мормони), харизмати, Церква повного Євангелія, Церква посольства благословенного Царства Божого для всіх народів, Церква

живого Бога, Українська християнська євангельська церква, Церква Христа, Новоапостольська, церква, Церква нового Єрусалиму, Богородична церква, Неоязичництво, Рідновіра, Рунвіра, Ладовіра, Ягновіра, орантійці, гуру, неоіндуїзм, Міжнародне товариство свідомості Крішні, Ошо Раджніша, Саї-Баби, Шрі-Чінмоя, дзен-буддизм, нітерен, школи тибетського буддизму, синтетичні релігії, Велике біле братство, церква об'єднання (або уніфікації), АУМ Сінрікьо, вчення Гурджієва, сайєнтологічні рухи, Діанетика – фонд Хаббарда, Наука розуму, християнська наука, сатанізм.

Література:

1. Академічне релігієзнавство / За ред. проф. А.М.Колодного. – К., 2000. – С. 778-795.
2. Колодний А. Основи релігієзнавства. – К., 2006. – С. 146-151.
3. Дудко Н., Филипович Л. Нові релігійні течії України. – К, 2000.
4. Григорьева Л. Религии „Нового века”. – М., 2004.
5. Нові релігії України. – К., 2004.
6. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. проф. А.Колодного і П.Яроцького. – К., 1999. – С. 627-654.

Семінарське заняття 9

Тема 10. Українське законодавство про свободу совісті і державно-церковні відносини

1. Конституція України про свободу совісті та державно-церковні відносини.
2. Міжнародні правові принципи свободи совісті.
3. Фундаментальні положення Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації”.
4. Міжнародні правові акти про свободи совісті, релігії, віросповідання.

Основні терміни і поняття: свобода совісті, відокремлення церкви від держави, відокремлення школи від церкви, церква, релігійна організація, релігійна громада, релігійний екстремізм, релігійна терпимість, релігійна дискримінація, релігійний фанатизм, альтернативна (невійськова) служба, право юридичної особи релігійної організації.

Література:

1. Конституція України (статті 11, 24, 34, 35, 37).
2. Закон України „Про свободу совісті та релігійні організації” (статті 3, 4, 5, 6, 7, 12, 14).
3. Міжнародні правові акти: „Загальна декларація прав людини”, „Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод”, „Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань”, „Підсумковий документ віденської зустрічі представників держав-учасниць Наради з безпеки і співробітництва в Європі”, „Міжнародний акт про громадянські і політичні права”, „Декларація про права осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних чи мовних меншин”.
4. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. – К., 2004. – С. 244-275.
5. Академічне релігієзнавство / За ред. проф. А.М. Колодного. – К., 2000. – С. 858-862.
6. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. проф. А.Колодного і П.Яроцького. – К., 1999 – С. 655-672.

ПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Тема 1. Предмет і структура, основні поняття і категорії „Релігієзнавства”

1. Що таке релігія? Назвіть різні концепції релігії і проаналізуйте їх.
2. Зробіть етимологічний аналіз слова "релігія" і пов'язані з ним вертикальні і горизонтальні зв'язки.
3. Назвіть основні напрямки академічного релігієзнавства.
4. Яка структура раних релігійних вірувань?
5. Проаналізуйте класифікацію релігії за рівнем її історичного розвитку. Поясніть значення складових понять.
6. Проаналізуйте класифікацію релігії за етнічною (національною) ознаками. Поясніть значення складових понять.
7. З'ясуйте рівні релігійної свідомості. Поясніть значення поняття „релігійний культ”, визначить його історичні форми.

8. Що таке „релігійна віра”? Розкрийте її особливості.
9. Яка структура релігійного комплексу?
10. Назвіть функції релігії, поясніть значення трьох функцій (на свій вибір).
11. Поясніть значення основних принципів релігієзнавства як науки і навчальної дисципліни.

Тема 2. Національні релігії

1. Охарактеризуйте витоки і основні етапи розвитку індуїзму.
2. Які основні спільні ознаки всіх течій сучасного індуїзму?
3. Що є спільного і відмінного джайнізму і сикхизму з індуїзмом?
4. Поясніть сутність конфуціанства як етично-політичного вчення.
5. Поясніть сутність даосизму як філософсько-містичного вчення.
6. В чому полягає значення релігійного синкретизму в Китаї?
7. Поясніть витоки і синкретичне становлення синтоїзму як національної релігії Японії.
8. Які основні засади ідеології тенноїзму як державного синто?
9. З'ясуйте витоки іудаїзму та основні етапи його становлення і розвитку.
10. Які функції виконує іудаїзм в сучасному Ізраїлі?
11. Охарактеризуйте історичне буття іудаїзму в Україні.
12. Який стан іудаїзму в сучасній Україні?

Тема 3. Біблія – священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка

1. Яке етимологічне значення терміну „Біблія”?
2. Яка головна ідея Старого Заповіту як складової частини Біблії?
3. Назвіть основні сюжети, визначте структуру книг Старого Заповіту.
4. Розкрийте основний зміст історичних книг Старого Заповіту.

5. Які філософські ідеї простежуються в книгах Нова і Еклезіаста?
6. Яка особливість поетичних книг Старого Заповіту?
7. Розкрийте три головні теми пророчих книг Старого Заповіту.
8. Яка структура книг Нового Заповіту?
9. Назвіть синоптичні Євангелії і поясніть їх значення.
10. Хто був автором більшості послань (14 із 21) і які універсальні християнські ідеї в них містяться?
11. Який зміст Апокаліпсису і в якій формі він викладений?
12. Які переклади Біблії здійснені в минулому і в наш час в Україні?
13. Назвіть основні збережені манускрипти Біблії.

Тема 4. Буддизм – перша світова релігія

1. Буддизм характеризується як „релігія без Бога”. Поясніть значення цієї характеристики.
2. Поясніть значення Чотирьох благородних істин як філософської основи буддизму.
3. Назвіть течії буддизму і охарактеризуйте їх значення.
4. Який релігійний ідеал Хінаяни і Махаяни?
5. Ставлення до Будди у різних течіях буддизму.
6. З яких заповідей складається етика буддизму?
7. Які особливості культу в буддизмі?
8. Які особливості тибетського буддизму?
9. Коли буддизм проник в Росію і в яких регіонах він поширився?
10. Структура священної книги буддизму – Тріпітака.
11. Чи є буддійські громади в сучасній Україні?

Тема 5. Християнство.

Виникнення, становлення і розвиток як світової релігії

1. Розкрийте три основні особливості первісного християнства.
2. Як характеризується Ісус Христос в синоптичних євангеліях?
3. Які основні ідеї Нагірної проповіді Ісуса Христа?

4. Назвіть чотири стадії розвитку християнства. Охарактеризуйте одну із них (на свій вибір).

5. Розкрийте особливості розвитку християнства на заході і сході Римської імперії (культурні особливості, моделі державно-церковних відносин).

6. Яка сутність христологічних спорів, що точилися на Вселенських соборах?

7. Коли, зрештою, була ухвалена формула про природу Ісуса Христа?

8. Які ересі виникали на Вселенських соборах?

9. Охарактеризуйте розколи християнства в 451, 1054, 1517 роках.

10. Назвіть основні регіони світу найбільшого поширення православ'я, католицизму і протестантизму.

***Тема 6. Християнство в Україні:
особливості прийняття і становлення, основні віхи історії***

1. Які характерні риси Київського християнства знаходимо в трактаті Іларіона „Слово про Закон і благодать”?

2. В яких умовах розвивалася Православна церква під час входу українських земель до Великого Литовського князівства?

3. Які причини кризи Православної церкви 15-16 ст.?

4. Які причини призвели до Берестейської унії і на яких умовах вона була прийнята ієрархами Православної церкви?

5. Які були наслідки Берестейської унії?

6. Які факти сприяли ренесансу Православної церкви в Могилянську добу?

7. Які наслідки для українського православ'я спричинило приєднання Київської митрополії до Московської патріархії в 1686р.?

8. В яких умовах відновлено автокефалію Православної церкви в Україні в 1921р.?

9. Яку політику щодо Православної церкви та інших християнських церков проводила радянська влада?

10. Охарактеризуйте нинішній стан Православної церкви і Української греко-католицької церкви в Україні.

Тема 7. Течії християнства:

православ'я, католицизм, протестантизм

1. Назвіть причини розколу християнства в 1054р.
2. Охарактеризуйте п'ять догматичних різниць між православ'ям і католицизмом.
3. Які обрядові відмінності між православ'ям і католицизмом?
4. Поясніть автокефальність церков Вселенського православ'я і універсальність організаційної структури католицизму.
5. Розкрийте функціональну відмінність держави-міста Ватикан, Апостольської Столиці і Римської курії.
6. Які особливості Реформації як суспільно-релігійного руху?
7. Назвіть три основні принципи протестантизму, сформульовані М.Лютером.
8. У який спосіб відбувалася Реформація у Німеччині?
9. В яких країнах встановилася євангелічно-лютеранська церква?
10. Яка відмінність між лютеранством і кальвінізмом?
11. В яких країнах поширені церкви кальвіністського спрямування?
12. Як відбувся розрив з римським католицизмом в Англії?
13. Які організаційні і догматичні особливості англіканства?
14. Охарактеризуйте течії пізнього протестантизму в Україні.

Тема 8. Іслам

1. Охарактеризуйте витоки і закономірності виникнення ісламу як монотеїстичної релігії.
2. Проаналізуйте діяльність Мухаммада як засновника ісламу в мекканський і мединський періоди.
3. Яка головна ідея Корану?
4. З яких проповідей Мухаммада склався Коран і як він був у письмовій формі структурований в 651р.?
5. Назвіть п'ять основних догматів і п'ять „стовпів віри” ісламу.
6. Які були причини поділу ісламу на різні течії?

7. Які догматичні відмінності суннізму і шиїзму?
8. Охарактеризуйте чотири корені мусульманського права.
9. Яке значення має Сунна у мусульманському праві?
10. Назвіть мазхаби (релігійно-правові школи), характерні для сунітів і шиїтів.
11. В яких історичних умовах відбувалося поширення, становлення і зруйнування ісламу в Криму?
12. Який нинішній стан ісламу в Україні?

Тема 9. Нові релігійні течії та організації в Україні

1. Які причини поширення нових релігійних течій (неорелігій) в Україні?
2. Охарактеризуйте неохристиянські течії, які поширені в Україні.
3. Які орієнталістські (східні) релігії появилися в Україні в кінці ХХ сторіччя?
4. Охарактеризуйте міжнародне товариство свідомості Крішні.
5. Які течії язичницької основи появилися в Україні?
6. Назвіть синтетичні (штучно утворені) релігії?
7. Охарактеризуйте Велике біле братство.
8. Назвіть позавіросповідні езотеричні об'єднання.
9. Які сайєнтологічні рухи проникають в Україну?
10. Які риси притаманні культу сатанізму?
11. Проаналізуйте сучасний стан неорелігій в Україні.

Тема 10. Українське законодавство про свободу совісті і державно-церковні відносини

1. Назвіть принципи міжнародного законодавства про свободу совісті, які покладені в основу українського законодавства?
2. Як в Конституції України сформульоване право на свободу совісті?
3. Яким Законом України регулюються державно-церковні відносини, права та обов'язки релігійних організацій? Назвіть фундаментальні статті (3,4,5,6) цього закону.
4. Як в конституції України трактується положення про відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави?

5. Які функції у відносинах з церквою (релігійними організаціями) властиві для держави?

6. До чого зобов'язується церква (релігійна організація) конституційним положенням про відокремлення її від держави?

7. Поясніть конституційне положення про відокремлення школи від церкви?

8. Які права у сфері релігійної освіти дітей і дорослих надається релігійним організаціям?

9. Які конституційні гарантії рівності громадян незалежно від їх ставлення до релігії?

10. Поясніть значення термінів „релігійна організація”, „релігійна громада”, „право юридичної особи”, яке надається релігійним організаціям?

11. Які права для публічного поширення релігійного вчення отримали релігійні організації?

12. Які права для віруючих забезпечує Закон України „Про альтернативну (невійськову) службу”?

13. Які положення Закону України „Про освіту” відповідають конституційному принципу про відокремлення школи від церкви?

14. Які міжнародні правові акти гарантують право на свободу совісті і сферу його практичного застосування?

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„ПРЕДМЕТ І СТРУКТУРА, ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І

КАТЕГОРІЇ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА”

I. Етимологічно поняття „релігія” означає:

1. Божественність;	5. Гармонійність;
2. Зв'язок;	6. Універсальність;
3. Любов;	7. Надлюдськість;
4. Віра;	8. Канонічність;

II. Які зв'язки характеризують релігію?

1. Людини з навколишнім світом;
2. Землі з небом;
3. Видимого з невидимим;
4. Природного з надприродним;
5. Людини з суспільством;

6. Людини з людиною.

III. Ранні релігійні вірування – це?

1. Політеїзм;	5. Анімізм;
2. Магія;	6. Монотеїзм;
3. Фетишизм;	7. Тотемізм;
4. Генотеїзм;	8. Аніматизм.

IV. Історичний розвиток релігії відбувався в такій послідовності?

1. Монотеїзм;	4. Генотеїзм;
2. Анімізм;	5. Тотемізм;
3. Фетишизм;	6. Політеїзм.

V. Вичленіть послідовний розвиток релігії за етнонаціональною ознакою:

1. Ранні національно-державні релігії;
2. Родо-плем'яні релігії;
3. Світові релігії;
4. Пізні національні релігії.

VI. Вичленіть обов'язкові компоненти релігійного комплексу:

1. Релігійна свідомість;
2. Релігійний культ;
3. Чернецтво;
4. Релігійне мистецтво;
5. Релігійна організація.

VII. Які з названих функцій релігії є:

- а) універсальні, визначальні;
- б) деструктивні, негативістські?

1. Компенсаторна;	5. Інтегративна;
2. Світоглядна;	6. Комунікативна;
3. Регулятивна;	7. Етнозберігаюча;
4. Терапевтична;	8. Дезінтегративна;

VIII. Які риси характеризують академічне релігієзнавство?

1. Світоглядний плюралізм;	5. Позаконфесійність;
2. Наукова об'єктивність;	6. Відкритість;
3. Конфесійність оцінок;	7. Догматичність
4. Історизм;	8. Системність;

ТЕСТИ ДО ТЕМИ
„НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ”

I. Вичленіть з названих сучасні національні релігії Індії:

1. Даосизм;	5. Джайнізм;
2. Сикхізм;	6. Шіваїзм;
3. Синтоїзм;	7. Буддизм;
4. Брахманізм;	8. Вішнуїзм.

II. Визнання яких віросповідних положень характерні для індуїзму?

1. Божественний авторитет ВЕД;
2. Незмінність варно-кастової системи;
3. Строгий монотеїзм;
4. Віра в аватари Вішни;
5. Аскетизм;
6. Поширений культ Брахми;
7. Віровчення про карму і сансару
8. Наявність ієрархії;
9. Керівництво з єдиного центру;
10. Культ священних тварин;

III. Чим відрізняється сикхизм від індуїзму?

1. Поєднанням вчення індуїзму й ісламу;
2. Монотеїстичністю;
3. Національно-релігійною ідентифікацією;
4. Невизнанням ВЕД;
5. Невизнанням карми і перевтілення;
6. Військово-релігійною дисципліною;
7. Беззастережною покірністю духовним наставникам-гуру;
8. Засудженням аскетизму;
9. Традиційною храмовою благодійністю.

IV. Чим відрізняється конфуціанство від даосизму?

1. Культотом старших, сім'ї, клану;
2. Пропагандою ідеї безсмертя;
3. Скептичним ставленням до містики;
4. Відсутністю жерців;
5. Культотом божеств, національних героїв;
6. Вченням СЯО;
7. Вченням про ДАО;

8. Соціальною, етичною, адміністративною практикою;
 9. Идеалом благородної людини – Цзюнци;
 10. Культом Неба;
 11. Наявністю магічних обрядів;
 12. Функцією регулювання економічних і соціальних процесів;
13. Відтворенням у національній культурі Китаю.
- V. Які з перерахованих є особливості синтоїзму?
1. Культ богині Амаатерасу;
 2. Наявність впливу конфуціанства і буддизму;
 3. Тенноїзм;
 4. Концепція „гармонійної держави”;
 5. Династичний синто;
 6. Домашній синто;
 7. Концепція ДАО;
 8. Варно-кастова система;
 9. Принципи ахімси;
 10. Обряд абараї.
- VI. Які з перерахованих особливостей характерні для іудаїзму?
1. Монотеїстичність;
 2. Концепція богообранності єврейського народу;
 3. Визнання Трійці;
 4. Шанобливе ставлення до Тори;
 5. Поклоніння Богородиці;
 6. Визнання Єрусалиму священним містом;
 7. Зведення релігійних законів і принципів в галузь світського права;
 8. Статус офіційної релігії;
 9. Диференціація нарізні релігійні течії;
 10. Фінансування з державного бюджету Ізраїля;
 11. Контроль над кашрутом, шлюбно-сімейним законодавством;
 12. Паломництво до святих місць в Україні.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„БІБЛІЯ – СВЯЩЕННА КНИГА ІУДЕЇВ І ХРИСТІЯН: ІСТОРИЧНО-КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТКА”

- I. Етимологічно термін „Біблія” означає:
1. Святе Письмо;
 2. Книга книг;
 3. Слово Боже;
 4. Божа книга;
 5. Книги;
 6. Збірка книг.
- II. З яких груп книг складається Старий Заповіт?
1. Храмові;
 2. Доісторичні;
 3. Географічні;
 4. Історичні;
 5. Повчальні;
 6. Поетичні;
 7. Філософські;
 8. Пророчі.
- III. Які положення містяться у Старому Заповіті?
1. Терпиме ставлення до всіх релігій;
 2. Договір Ягве з одним обраним народом;
 3. Зневажливе ставлення до язичників;
 4. Спасіння за допомогою віри;
 5. Заборона тваринних жертвоприношень;
 6. Визнання потойбічного світу і безсмертя душі;
 7. Обіцяний прихід Месії;
 8. Поклоніння Богоматері;
 9. Визнання Божественної трійці;
 10. Мирне співіснування з язичницькими державами.
- IV. Які книги не були включені Карфагенським собором у 397р. до нинішнього тексту Старого Заповіту?
1. Діяння Павла;
 2. Євангелія від Петра;
 3. Лист Варнави;
 4. Євангелія від Хоми;
 5. Діяння Андрія;
 6. Діяння Іоана;
 7. Пастир із Гермеса;
 8. Послання Якова;
 9. Послання Іуди;
 10. Послання Іоана;
 11. Євангелія від Никодима;
 12. Апокаліпсис Петра;

13. Лист Павла до Сенеки і лист Сенеки до Павла.

V. Що із перерахованого Ісус Христос вважав визначальним у своїй місії і необхідним для спасіння?

1. Мойсеїв Закон;
2. Скасування різниці між язичниками і іудеями;
3. Не віддавати злом на зло;
4. Любити Бога і ближнього свого;
5. Скасування приватної власності;
6. Поділ майна багатіїв між бідними;
7. Скасування жертвоприношення і святкування суботи;
8. Вимагав замість себе любити своїх ближніх;
9. Вважав, що спасіння прийде від іудеїв і для іудеїв;
10. Віддавати Боже Богові, а кесареві кесарю.

VI. Який внесок зробив Апостол Павло в подолання старозаповідних та іудео-християнських традицій?

1. Відмінив Мойсеїв Закон;
2. Вважав старозаповідні заповіді „немічними” і „некорисними”;
3. Сформулював універсальну формулу християнства;
4. Покінчив з іудеохристиянством;
5. Обґрунтував догмат про відкуплення Ісусом Христом гріхів усіх народів;
6. Відмінив догмат про богообранність іудеїв;
7. Обґрунтував концепцію божественного походження світської влади;
8. Виступив з критикою рабовласництва;
9. Надав християнству статус державної релігії Римської імперії;
10. Сформулював ідею кінця світу і другого приходу Христа.

VII. Визначте найдавніші і найповніші біблійні манускрипти і переклади Біблії:

1. Безанський;
2. Ватиканський;
3. Вашингтонський;
4. Єфраїмський;
5. Олександрійський;
6. Синайський;
7. Септуагінта;

8. Вульгата;
9. Остромирова Євангелія;
10. Пересопницька Євангелія;
11. Острозька Біблія;
12. Переклад Біблії П.Куліша, І.Нечуй-Левицького,

І.Полноя;

13. Переклад Біблії І.Огієнка;
14. Переклад Біблії І.Хоменка.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„БУДДИЗМ – ПЕРША СВІТОВА РЕЛІГІЯ”

I. Назвіть фундаментальні філософські й морально-етичні положення буддизму:

1. Чотири благородні істини;
2. Восьмирівневий шлях спасіння;
3. Серединний шлях досягнення просвітлення і пробудження;

4. Несотвореність і вічність світу;
5. Головне – вийти із сансари і досягти нірвани;
6. Відсутність у вченні Будди ідеї Бога;
7. Заняття медитацією – шлях до просвітлення і пробудження;

8. Дотримання принципу ахімси;
9. Душа людини безсмертна;
10. Визнання раю і пекла;
11. П’ять заповідей Махаяни;
12. Десять заповідей Хінаяни;
13. Любов до природи, навколишнього середовища;
14. Збереження усього живого.

II. Що відрізняє Хінаяну від Махаяни?

1. Досягнення особистого спасіння;
2. Культ бодхисатв;
3. Кожна жива істота має природу Будди;
4. Відмова через чернецтво від всього мирського;
5. Будда – не божество, а вчитель Дхарми (Закону просвітлення);
6. Будда – це споконвічна просвітлена природа свідомості;

7. Визнання вчення про „три тіла” Будди;
8. Ідеал архата.

III. В яких країнах буддизм має найбільше послідовників?

1. Індії;	7. Лаосі;
2. Єгипті;	8. Монголії;
3. Пакистані;	9. Росії;
4. Китаї;	10. Тибеті;
5. Японії;	11. Афганістані;
6. Таїланді;	12. Туреччині.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„ХРИСТИЯНСТВО. ВИНИКНЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ЯК СВІТОВОЇ РЕЛІГІЇ”

I. Що християнство запозичило від іудаїзму?

1. Старий Заповіт;
2. Ідею богообранності єврейського народу;
3. Монотеїзм;
4. Ідею Месії як помазаного царя Ізраїля;
5. Віру у спасіння людей всіх національностей;
6. Віру у Святу Трійцю;
7. Віру у потойбічний світ і безсмертя душі;
8. Святкування неділі;
9. Святкування пасхи;
10. Віру у відкуплення гріхів;
11. Всі приписи Мойсеєва законодавства;
12. Декалог (10 заповідей).

II. В яких книгах Нового Заповіту Ісус Христос іменується „сином людським”, сином Авраама і Давида?

1. В Євангелії від Іоана;
2. В Євангелії від Матвія;
3. В Євангелії від Марка;
4. В Євангелії від Луки;
5. У посланнях апостола Павла;
6. В Об’явленні Іоана Богослова (Апокаліпсис).

III. Які віросповідні положення християнства ухвалені на Вселенських соборах?

1. Догмат про святу Трійцю;
 2. Канони про святкування пасхи і неділі;
 3. Християнський символ віри;
 4. Формула про Ісуса Христа – Боголюдину;
 5. Визнано Римського папу намісником Христа на землі;
 6. Догмат про сходження Святого Духа „і від сина” – філіокве;
 7. Визнано існування чистилища;
 8. Запроваджено іконопоклоніння;
 9. Визнані непорочне зачаття матері Ісуса Христа та її тілесне вознесіння на небо;
 10. Введено шанування хреста.
- IV. Коли відбулися розколи християнства?
1. 425р.;	4. 1517р.;
2. 451р.;	5. 1596р.;
3. 1054р.;	6. 899р.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„ХРИСТИЯНСТВО В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ І СТАНОВЛЕННЯ, ОСНОВНІ ВІХИ ІСТОРІЇ”

- I. Звідки прийшло християнство на Русь?
1. Риму;	4. Візантії;
2. Греції;	5. Скандинавії;
3. Болгарії;	6. Єрусалиму.
- II. Який обряд прийняла Русь після хрещення в 988р.?
1. Грецький;	4. Католицький;
2. Візантійський;	5. Латинський;
3. Східний;	6. Західний.
- III. Які чинники призвели до кризи українського православ'я в 15-16 ст.?
1. Підпорядкування Константинопольській патріархії;
 2. Боротьба за Київську митрополію Польщі, Литви, Московії;
 3. Поділ Київської митрополії на Московську і Київську;
 4. Патрональне право;
 5. Засилля на Русі єзуїтів;

6. Чвари між православними єпископами;
 7. Аморальний стан ієрархії і духовенства.
- IV. Які чинники, на ваш погляд, негативно або позитивно впливали на розвиток українського православ'я?
1. Берестейська унія;
 2. Національно-визвольна боротьба 1648-1654рр.;
 3. Митрополитство Петра Могили;
 4. Приєднання Київської митрополії до Московської патріархії у 1686р.;
 5. Приєднання Правобережної України до Росії;
 6. Уніфікація церковного життя в Україні за синодальними взірцями;
 7. Проголошення автокефалії Української православної церкви в 1921р.;
 8. Встановлення Українського екзархату Руської православної церкви;
 9. Відновлення Української православної церкви (УПЦ) в незалежній Україні;
 10. Канонічне єднання УПЦ з Московською патріархією;
 11. Створення УПЦ Київського патріархату;
 12. Легітимізація Української автокефалії православної церкви.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„ТЕЧІЇ ХРИСТИЯНСТВА: ПРАВОСЛАВ'Я, КАТОЛИЦИЗМ, ПРОТЕСТАНТИЗМ”

- I. Яке значення для суспільного і церковного життя в Європі мала Реформація ?
1. Сприяла встановленню буржуазних відносин;
 2. Сприяла утворенню національних держав;
 3. Звільнила Європу з-під влади Священної Римської імперії;
 4. Сприяла становленню національних культур;
 5. Скасувала владу папства в церкві;
 6. Скасувала церковне і монастирське землеволодіння;
 7. Проголосила богоугодною світську діяльність;

8. Призвела до релігійних війн в Європі;
9. Викликала опір папства у вигляді Контрреформації;
10. Призвела до розколу християнства;
11. Сприяла становленню церкви без складних обрядів, з демократичним характером внутрішньо церковних відносин.

II. Які з перерахованих положень є протестантськими?

1. Спасіння особистою вірою;
2. Єдиний авторитет Біблія;
3. Всезагальне священство;
4. Визнання семи таїнств;
5. Визнання культу святих;
6. Молитва за померлих;
7. Визнання святої Трійці;
8. Визнання світської влади – Богом встановленої;
9. Визнання пекла і раю;
10. Практикування гуманітарної добродійності;
11. Культ сімейних цінностей;
12. Наявність єдиного центру всіх протестантських

церков.

III. Які протестантські течії діють в сучасній Україні?

1. Лютеранство;	7. Квакери;
2. Социніанство;	8. Адвентисти;
3. Анабаптисти;	9. П'ятидесятники;
4. Англіканство;	10. Методисти;
5. Кальвінізм;	11. Свідки Єгови;
6. Баптизм;	12. Меноніти.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„ІСЛАМ”

I. Які з названих положень є:

- а) догматами ісламу,
- б) „стовпами віри” (обрядовими установленнями)?

1. Шахада;	6. Нубуєва;
2. Таухід;	7. Зяк'ят;
3. Салат (намаз);	8. Халіфат-імнат;
4. Адл;	9. Хадж;
5. Саум;	10. Джихад.

- II. Які з названих релігійних течій є ісламськими?
1. Хариджити;	7. Зайдити;
2. Джайністи;	8. Сунніти;
3. Ваххабіти;	9. Синтоїсти;
4. Ісмаїліти;	10. Шіїти;
5. Сикхи;	11. Даосисти;
6. Суфії;	12. Шіїти-імами.
- III. Вичленіть із перерахованого:
- а) корені мусульманського права;
б) сфери поділу ісламського світу;
в) мазхаби (релігійно-правові школи ісламу).
1. Коран;	7. Дар ал-сулх;
2. Дар ал-Іслам;	8. Кіяс;
3. Сунна;	9. Ханбаліти;
4. Шафіїти;	10. Дарал-харб;
5. Малікіти;	11. Ханіфіти;
6. Іджма;	12. Джафарити.
- IV. В офіційній назві держав є означення про ісламську ідентичність. Назвіть їх.
1. Єгипет;	7. Ірак;
2. Афганістан;	8. Алжир;
3. Пакистан;	9. Йемен;
4. Іран;	10. Лівія;
5. Саудівська Аравія;	11. Туніс;
6. Судан;	12. Мароко.
- V. Які з перерахованих положень характерні для:
- а) суннітів;
б) шіїтів?
1. Визнання чотирьох праведних халіфів;
 2. Визнання одного праведного халіфа – Алі;
 3. Визнання дванадцяти праведних імамів;
 4. Визнання нащадків Алі єдиними спадкоємцями влади;
 5. Остаточне рішення досягається загальною згодою (іджімою);
 6. Прийняття як достовірних шести канонічних збірок хадисів;
 7. Приналежність до однієї із 4-х правових шкіл;
 8. Посередництво між Аллахом і людьми після Мухаммада належить Алі;

9. Визнання божественної природи Алі і права його нащадків на духовне верховенство.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ”

I. Визначте чинники, які сприяють поширенню нетрадиційної релігійності в Україні.

1. Втрата традиційною церквою свого авторитету;
2. Духовна деградація;
3. Людей не влаштовує традиційна релігійність;
4. Втрата в результаті урбанізації тісних зв'язків поколінь, сімейних релігійних традицій;
5. Пошук філософії життя в нових релігіях;
6. Свобода совісті і право змінювати релігію, гарантовані Конституцією України;
7. Сприяння (або нейтральне ставлення) держави поширенню нетрадиційної релігійності.

II. Які з неорелігій належать:

- а) до нехристиянських,
 - б) орієнталістських,
 - в) синтетичних,
 - г) позасповідних езотеричних об'єднань?
1. Церква повного Євангелія;
 2. Міжнародне товариство свідомості Крішні;
 3. Церква Посольства Царства Божого;
 4. Дзен-буддизм;
 5. Велике біле братство;
 6. Церква об'єднання (уніфікації) Муна;
 7. Церква живого Бога;
 8. Українська Християнська євангельська Церква;
 9. Церква Христа;
 10. ОШО Радніша;
 11. Шрі Чінмоя;
 12. АУМ Сінрікьо;
 13. Теософське об'єднання;
 14. Вчення Гурджієва;
 15. Новоапостольська церква;

16. Трансцендентальна медитація;

17. Антропософське об'єднання

Ш. В яких регіонах і містах України переважно поширені нові релігійні течії?

1. Галичина;

7. Київ;

2. Волинь;

8. Львів;

3. Закарпаття;

9. Харків;

4. Крим;

10. Одеса;

5. Слобожанщина;

11. Донецьк;

6. Донбас;

12. Дніпропетровськ.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

„УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО СВОБОДУ СОВІСТІ

І ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНІ ВІДНОСИНИ”

I. Ким висувалася ідея свободи совісті й віросповідання?

1. Античними філософами;

2. Ранніми християнами;

3. Вселенськими соборами;

4. Єретичними рухами XI-XIII ст.

5. Гуманістами епохи Відродження;

6. Французькими просвітителями;

7. Православною церквою;

8. Католицькою церквою;

9. Протестантськими церквами.

II. В чому, на Ваш погляд, найбільш повно і демократично реалізується конституційне право на свободу совісті?

1. Обирати собі будь-яку релігію;

2. Мати, приймати і змінювати релігію;

3. Сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої релігії;

4. Бути невірющим;

5. Бути атеїстом;

6. Відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання.

III. В Україні діє конституційна норма про відокремлення церкви від держави. Чи повинна держава, на Ваш погляд, здійснювати такі дії?

1. Захищати права і законні інтереси релігійних організацій;

2. Встановлювати будь-які переваги або обмеження однієї релігії щодо інших;

3. Сприяти встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості між віруючими різних релігій;

4. Поважати традиції та внутрішні настанови релігійних організацій;

5. Встановлювати закони, які регулюють державно-церковні відносини;

6. Фінансувати діяльність релігійних організацій;

7. Надавати релігійним організаціям можливість виконувати певні державні функції.

IV. Чи передбачає конституційна норма про відокремлення церкви від держави таку діяльність релігійних організацій?

1. Брати участь у громадському житті;

2. Використовувати державні засоби масової інформації для пропаганди релігії;

3. Брати участь у діяльності політичних партій;

4. Надавати політичним партіям фінансову підтримку;

5. Вести агітацію, фінансування виборчих кампаній політичних партій;

6. Висувати від імені релігійних організацій кандидатів до органів влади;

7. Дозволяти своїм священнослужителям брати участь у політичному житті.

V. Державна освіта в Україні відокремлена від церкви, має світський характер. Чи правомірні з цієї точки зору такі дії церкви, релігійних організацій?

1. Засновувати для релігійної освіти дітей і дорослих власні релігійні навчальні заклади;

2. Запроваджувати у загальноосвітніх державних школах викладання релігійних предметів;

3. Залучати учнів і студентів до участі в релігійних заходах;
4. Освячувати шкільні заходи чи здійснювати інші масові дії в стінах навчальних закладів;
5. Надавати можливість особам, що належать до релігійних організацій, брати участь у навчально-виховному процесі.

VI. В яких законах України містяться положення, які обґрунтовуються 35 статтею Конституції України?

1. Закон України „Про альтернативну (невійськову) службу”;
2. Закон України „Про освіту”;
3. Закон України „Про загальний військовий обов’язок і військову службу”;
4. Закон України „Про свободу совісті та релігійні організації”;
5. Декларація про державний суверенітет України.

VII. В яких міжнародних правових актах найповніше і всебічно обґрунтовується положення про свободу совісті, світогляду і віросповідання?

1. Загальна Декларація прав людини;
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права;
3. Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод;
4. Підсумковий акт наради з безпеки і співробітництва в Європі;
5. Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії;
6. Підсумковий документ віденської зустрічі представників держав-учасників Наради з безпеки і співробітництва в Європі;
7. Паризька Хартія для Нової Європи;
8. Декларація про права осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних чи мовних меншин.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ: БЛІЦ-ОПИТУВАННЯ

Бліц опитування до теми

„ПРЕДМЕТ І СТРУКТУРА, ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І

КАТЕГОРІЇ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА”

Дайте визначення понять: релігія, ранні релігійні вірування, політеїзм, анімізм, магія, монотеїзм, фетишизм, тотемізм, генотеїзм, деїзм, пантеїзм, атеїзм, ранні національно-державні релігії, родо-плем'яні релігії, пізні національні релігії, світові релігії, рівні релігійної свідомості, історичні форми релігійного культу, особливості релігійної віри, релігійна організація, релігійна громада, релігійний комплекс.

Поясніть значення функцій релігії: компенсаційна, інтегративна, світоглядна, комунікативна, регулятивна, етнозберігаюча, терапевтична, дезінтегративна, культурологічна.

З яких предметів складається дисциплінарна система релігієзнавства? Назвіть розроблені у релігієзнавстві концепції релігії.

Бліц-опитування до теми

„НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ”

Дайте визначення понять: ведична релігія, брахманізм, брахман, Веди, варна, каста, індуїзм, Брахма, Вішна, Шіва, вішнуїзм, шіваїзм, аватара, джайнізм, сансара, ахімса, мокша, сикхізм, зороастризм, Цзюнци, СЯО, ДАО, синтоїзм, тенноїзм, династичний синто, храмовий синто, домашній синто, ребусинто, абараї, синкретизм, Яхве, Тора, іудаїзм, діаспора, реформований іудаїзм, консервативний іудаїзм, Хаскала, сіонізм, рабин, синагога, хасидизм, Талмуд, кашрут.

Бліц-опитування до теми

„БУДДИЗМ – ПЕРША СВІТОВА РЕЛІГІЯ”

Дайте визначення понять: Будда, Чотири благородні істини, Восьмирівневий шлях спасіння, сансара, карма, нірвана, реінкарнація, Хінаяна, Махаяна, Варджаяна, архат, бодхисатва, ламаїзм, лама, Далай-лама, медитація, тхеравада, дхарма, бхікху,

сангха, Дхарма, Тріпітака, Віная-пітака, Сутта-пітака, Абхідхарма-пітака.

Бліц-опитування до теми

„ТЕЧІЇ ХРИСТИЯНСТВА:

ПРАВОСЛАВ'Я, КАТОЛИЦИЗМ, ПРОТЕСТАНТИЗМ”

Дайте визначення понять: православ'я, католицизм, протестантизм, церква, монастир, секта, Біблія, Септуагінта, Вульгата, конфесія, Євангелія, Священне передання, Отці церкви, Вселенські собори, Єресі, аріанство, несторіанство, монофізитство, Христологічні спори, Трійця, іпостась, Християнський символ віри, папоцезаризм, цезаропапізм, клерикалізм, догмат, канон, автокефалія, примат Римського папи, „скарбниця добрих справ”, чистилище, пекло, рай, індульгенція, інквізиція, індекс заборонених книг, філіокве, маріологія, цілібат, конфірмація, єпископ, пресвітер, диякон, ігумен, кардинал, енцикліка, чорне духовенство, монах, біле духовенство, конклав, конкордат, Ватикан, Апостольська столиця, Римська курія, нунцій, конгрегація, капелан, Реформація, ранній протестантизм, лютеранство, кальвінізм, англіканство, квакери, методисти, менноніти, Sola scriptura, Sola fide, Sola gratia, секуляризація, єзуїти, домініканці, пізній протестантизм, анабаптисти, баптисти, адвентисти, свідки Єгови, п'ятидесятники, глосолалія, Армагеддон, УПЦ, УПЦ Київського патріархата, УАПЦ, УГКЦ, патріарх, патріархат, єпархія, дієцезія, лавра, паломництво, свобода совісті, секта, синод.

Бліц опитування до теми

„ІСЛАМ”

Дайте визначення понять: іслам, мусульманин, Коран, Сунна Хадиси, хадж, Аллах, Мухаммад, Алі, Таухід, Адл, Нубуєва, халіф, імам, халіфат-імакат, харіджити, сунніти, шійїти, шахада, салат (намаз), саум, рамадан, зак'ят, джихад, ісмаїліти, суфії, ваххабіти, шаріат, фікх, мусульманське право, фетва, шейх, іджма, кіяс, мазхаб, хітан, завадж, мохр, джаназа, ураза байрам, рамадан байрам, ашура, мечеть, Кааба, дар-ал-Іслам, дар-ас-сулх, дар ал-харб, хіджра, умма, „Дустур-Медина”.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Основні теорії походження релігії.
2. Понятійно-категоріальний апарат релігієзнавства.
3. Основні принципи релігієзнавства як науки і навчальної дисципліни.
4. Первісні релігійні вірування: витоки, типологія, історичні форми релігійного культу.
5. Спільне і відмінне в розвитку етнонаціональних релігій.
6. Елементи і структура релігії.
7. Світові релігії: типологія, характерні риси, специфіка функціонування.
8. Філософські й етико-моральні основи буддизму.
9. Особливості раннього християнства.
10. Стадії становлення й інституалізації християнства.
11. Передумови і причини розколу християнства на православ'я і католицизм.
12. Реформація і Конрреформація.
13. Течії раннього протестантизму та їх порівняльний аналіз.
14. Пізній протестантизм в Україні: передумови поширення, особливості віровчення і функціонування в соціумі.
15. Церковні унії в Україні та їх наслідки для духовності й культури українського народу.
16. Іслам: витоки, особистість засновника, спосіб поширення.
17. Коран і Сунна – корені мусульманського права.
18. Іслам в Україні: історія, сучасний стан.
19. Ісламський фундаменталізм та його сучасні вияви.
20. Релігія і церква в тоталітарну добу і в незалежній Україні.
21. Криза православ'я в сучасній Україні: причини і шляхи подолання.
22. Соціальне вчення католицизму і православ'я: порівняльний аналіз.
23. Особливості розвитку релігії в сучасному світі.
24. II Ватиканський собор (1962-1965 рр.) і курс аджорнаменто.

25. Нетрадиційні релігії в Україні: спосіб поширення, форми і методи впливу.

26. Закон України „Про свободу совісті та релігійні організації” (Загальна характеристика).

27. Конституційні гарантії свободи совісті й правове регулювання державно-церковних відносин в Україні.

28. Міжнародні правові акти про свободу совісті, релігії і переконань.

29. Правова практика попередження та подолання міжконфесійних конфліктів: європейський та український досвід.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Основні поняття і категорії релігієзнавства.
2. Принципи релігієзнавства як науки і навчальної дисципліни.
3. Ранні форми релігійних вірувань.
4. Історичні форми релігійного культу.
5. Класифікація релігії за історичною ознакою розвитку.
6. Класифікація релігії за етнічною ознакою розвитку.
7. Особливості релігійної віри.
8. Релігійна свідомість та її різновиди.
9. Структура релігійного комплексу.
10. Функції релігії.
11. Національні та національно-державні релігії.
12. Біблія – священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка.
13. Головна ідея, структура книг Старого Заповіту.
14. Мойсееве законодавство.
15. Доісторичні книги Старого Заповіту.
16. Поетично-ліричні книги Старого Заповіту.
17. Філософські книги Старого Заповіту.
18. Пророчі книги Старого Заповіту.
19. Переклади Біблії: Септуагінта і Вульгата.
20. Апокрифічні книги Старого Заповіту.
21. Біблія в Україні.

22. Буддизм: витоки, особистість засновника, географія поширення.
23. Філософія буддизму.
24. Течії буддизму.
25. Етика буддизму.
26. Священні книги буддизму.
27. Буддизм в Україні.
28. Новий Заповіт - основа християнства.
29. Апокрифічні книги періоду первісного християнства.
30. Структура книг Нового Заповіту.
31. Євангельський образ Ісуса Христа.
32. Особливості раннього (первісного) християнства.
33. Стадії розвитку християнства.
34. Особливості поширення християнства і становлення християнської церкви на сході і заході Римської імперії.
35. Вселенські собори. Христологічні спори. Єресі.
36. Православ'я і католицизм: спільне і відмінне в догматиці, культурі, організації церков.
37. Реформація і Контрреформація.
38. Ранній протестантизм: лютеранство, кальвінізм, англіканство.
39. Пізній протестантизм.
40. Ранній і пізній протестантизм в Україні.
41. Іслам: витоки, особистість засновника, особливості поширення.
42. Віровчення і культ ісламу.
43. Течії ісламу.
44. Коран – священна книга ісламу.
45. Сунна – священний переказ ісламу.
46. Шаріат. Мусульманське законодавство. Корені мусульманського права.
47. Ісламський фундаменталізм.
48. Іслам в Україні: історія і сучасність
49. Нетрадиційні релігійні культури в Україні.
50. Свобода совісті: історичний розвиток і сучасний стан (у світовому контексті).
51. Конституція України про свободу совісті та державно-церковні відносини.

52. Закон України „Про свободу совісті та релігійні організації”.

53. Основні положення відокремлення церкви від держави і школи від церкви.

54. Міжнародні правові акти про свободу совісті, свободу релігії і переконання.

55. Релігія у сучасному світі: визначальні явища і проблеми.

56. Християнство в контексті сучасності: проблеми взаємовідносин традицій і сучасності, теології і філософії, релігії і науки, церкви і культури.

57. Українське християнство: особливості, віхи історії.

58. Релігія і церква в радянській і незалежній Україні.

59. Багатоконфесійність України. Міжконфесійні відносини.

**ОЦІНКА ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ В
МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВІЙ СИСТЕМІ З ДИСЦИПЛІНИ
„РЕЛІГІЄЗНАВСТВО” ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

<i>Вид навчальної роботи</i>	<i>Оціночні бали</i>
<i>I. ОБОВ'ЯЗКОВІ</i>	
Відвідування лекцій	10
Відвідування семінарських занять та участь у їх проведенні	24
Якість виконання контрольно-тестових завдань	12
Участь у бліц-опитуванні	10
Написання рефератів та їх захист	9
Виконання індивідуальної роботи	10
Залік	25
<i>II. ДОДАТКОВІ</i>	
Наукова робота: підготовка і виступ з доповіддю на науковій конференції	10
Електронна версія тексту реферату, індивідуального завдання тощо: диск та роздруківка	5
Участь в університетській предметній олімпіаді чи конкурсі	10 балів за 1 місце; 8 балів за 2 місце; 6 балів за 3 місце; 4 – за участь
Заохочувальні бали викладача (кафедри) та творчий підхід до навчання	1-7 балів

**КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ У
РЕЙТИНГОВІЙ, НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА ECTS СИСТЕМАХ
ОЦІНЮВАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„РЕЛІГІЄЗНАВСТВО”**

<i>Рейтингова шкала</i>	<i>Шкала РДГУ</i>	<i>Національна шкала</i>	<i>Шкала ECTS</i>	<i>Оцінка підсумкового контролю</i>
90-100 і більше	90-100	5	A	5 – без складання заліку
75-89	75-89	4	B, C	4 – без складання заліку
60-74	60-74	3	D, E	3 – без складання заліку
40-59	40-59	2	F, H	2; 3 – при складанні заліку
1-39	1-39	1	F	2 – повторний курс, відрахування

Для нотаток:

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ
„РЕЛІГІЄЗНАВСТВО”
ЗА ВИМОГАМИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ
ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

**Укладач:
Л.М. Шугаєва**

**Відповідальний за випуск:
Л.В. Заглинська**

**Комп'ютерна верстка:
Л.М. Федорук**

Формат 60x90 1\16. Папір офсетний.
Ум. др. арк. 1,82. Зам. № 155/2.

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12